http://kolector.ro/2012/10/26/un-fdc-controversat-expozitia-universala-bruxelles-1958/#comments

Daniel Marcu

Un FDC controversat: Expozitia Universala Bruxelles 1958

Categorii:Filatelie

In toiul verii anului 1958, Directia Generala a Postelor nu ramanea neinduplecata in fata evenimentului major al planetei, dedicand in cele din urma, cu chiu, cu vai, o emisiune filatelica Expozitiei Universale care avea loc la Bruxelles inca de la jumatatea lunii aprilie. Prin gestul sau, D.G.P. nu facea decat sa se alinieze unui curent filatelic mondial, prin care zeci de tari lansasera serii consistente de marci postale, vignete comemorative, plicuri si suveniruri filatelice. Intre atatea dovezi de celebrare sincera a evenimentului, diriguitorii filateliei romanesti nu au gasit alta cale decat sa supratipareasca restul colilor nevandute dintr-o emisiune anterioara: „Sateliti artificiali ai Pamantului".

Constrangerile financiare, evenimentele politice neprevazute, precum si apropierea marii sarbatori a Centenarului primei marci postale romanesti, erau principalele motive ale solutiei de rezerva la care filatelia romaneasca recursese, in ultima instanta. Din cunostintele mele, este singura emisiune de marci postale supratiparite dedicata Expozitiei Bruxelles si, cu tot acest inconvenient, de departe cea mai bine cotata in cataloagele internationale. Tocmai supratiparul, aplicat uneori rasturnat, a dat nastere unor raritati filatelice foarte apreciate de colectionari, la loc de cinste aflandu-se si unul din cele mai controversate fdc-uri romanesti.

mărește

1958 FDC Expozitia Universala Bruxelles (tip I) – triptice cu vigneta in stanga

Istorii politice cu iz de strategie

Cand, in primavara lui 1956, secretarul CC al PCUS stabilea, in plenul sedintei comune cu omologii sai din blocul comunist rasaritean, modalitatea de reprezentare la Expozitia Universala din Bruxelles, nimeni nu-si putea inchipui ca ceva putea merge prost. Cu toate acestea, in decursul unui singur an, costurile prohibitive de participare au condus la retragerea catorva tari est-europene, printre care si Romania. In locul falnicului pavilion care trebuia sa reprezinte spuma tehnicii si culturii romanesti, conducatorii statului au trimis delegati din diverse domenii, fiecare aciuat sub cupola imensului pavilion al ONU. Printre acestia, la loc de cinste s-a aflat si reprezentantul Ministerului transporturilor și telecomunicațiilor, condus de Emil Bodnaras.

In data de 7 ianuarie 1958, „*tara era cuprinsa de durere*” la aflarea vestii ca Dr. Petru Groza murise. In locul deciziilor „manierate” ale fostului avocat socialist, care se aflase in functia de Presedinte al Consiliului de Stat in ultimi 6 ani, prindea contur imaginea politicii de forta desfasurata pe toate fronturile de Gheorghiu-Dej. Pe de o parte, retragerea pavilionului romanesc de la participarea la Expozitia Mondiala, parea o scuza demna de luat in seama in momentul disparitiei de pe scena vietii a celui dintai premier comunist pe meleaguri mioritice. Pe de alta parte, dependenta economica cvasitotala de centrul de comanda sovietic, nu lasa loc de prea multe sperante in privinta organizarii de manifestari culturale pe taramuri

imperialiste, fie ele si propagandistice. Resorturile financiare fiind din ce in ce mai limitate, nu ramanea decat speranta ca cineva va avea taria sa demonstreze mai marilor partidului necesitatea unor masuri ferme in acest domeniu.

măreşte

1958 FDC Expozitia Universala Bruxelles (tip II) – triptice cu vigneta in dreapta, supratipar in pozitie normala

măreşte

1958 FDC Expozitia Universala Bruxelles (tip II) – triptice cu vigneta in mijloc, supratipar in pozitie normala

mărește

1958 FDC Expozitia Universala Bruxelles (tip II) – triptice cu vigneta in stanga, supratipar in pozitie normala

Supratiparirea „Satelitilor” sovietici

La inceputul lunii iulie, hotararea D.G.P. era clara: se vor supratipari toate colile ramase nevandute din emisiunea filatelica „Sateliti artificiali ai Pamantului”, mai precis 2.593 de coli. Cu un total de 70.011 serii complete supratiparite, din tirajul initial al emisiunii de baza de 1 milion de serii, si puse in vanzare incepand cu 20 iulie 1958, „Expo Bruxelles” ramane una din cele mai rare aparitii filatelice romanesti din intreaga perioada rosie!

mărește

Triptice preolbliterate cu stampila prima zi a emisiunii „BUCURESTI 20.07.58”

Revenind la plicurile prima zi, trebuie spus ca in anuntul oficial din nr. 9/1958 al revistei „Filatelia” nu este mentionata emiterea acestora, desi de cativa ani

conducerea D.G.P. isi facuse un obicei in a anunta filatelisti despre acest tip de produse, atunci cand era cazul. Cu alte cuvinte, nu exista nici un inscris oficial al Fabricii de Timbre care sa ateste existenta fdc-urilor cu pricina, desi acestea vor aparea listate in urmatoarele doua cataloage romanesti (CMPR 1959 si 1964). Motivele isi pot gasi explicatia, cel mai probabil, in argumentatiile cererilor si memoriilor depuse la Minister pana la aparitia emisiunii din 20 iulie. Cand vine vorba de tacticile regimului comunist in privinta „afacerilor", nu exista mari diferente de atitudine si reactie fata de sistemul economiei de piata mult hulite: daca ies bani, facem, daca nu, nu.

Cu o investitie minima a invechitului atelier tipografic national, transformat in intreprindere a filateliei de masa (operatiunea de supratiparire + manopera suporturilor pentru fdc-uri + confectionarea unei stampile prima zi), statul roman a realizat profituri uriase. Logica acestui demers a fost una pur speculativa, in conditile unui eveniment de talie mondiala (cu peste 50 de milioane de vizitatori!), comemorat filatelic printr-o emisiune prohibitiva cu un tiraj de numai 70.000 de serii. Basca varietatile tete-beche, din pozitionarea in colile originale, basca „erorile" de supratipar rasturnat, datorate inversarii „involuntare" in coala a unor randuri de sursarje, basca plicurile prima zi aparute de nicaieri…

mărește

1958 FDC Expozitia Universala Bruxelles (tip II) – triptice cu vigneta in dreapta, supratipar rasturnat

mărește

1958 FDC Expozitia Universala Bruxelles (tip II) – triptice cu vigneta in mijloc, supratipar rasturnat

mărește

1958 FDC Expozitia Universala Bruxelles (tip II) – triptice cu vigneta in stanga, supratipar rasturnat

Plicuri prima zi. Din care zi?

FDC-urile consacrate ale emisiunii „Expozitia Universala Bruxelles 1958" au fost considerate, de mai toate generatiile de colectionari, cele care au inscrisa titulatura evenimentului sub desenul plicurilor. Chiar si asa, nimeni nu a cautat sa sufle o vorba despre „celelalte plicuri", cele care nu marcheaza printr-un inscris imprimat Expozitia Bruxelles. Mult mai reduse ca marime, neembosate si stampilate cu un

tus tuciuriu alunecos, acest tip de plicuri se gaseste pe piata in proportie de peste 90% din intreg volumul comercializat. Asa a fost intotdeauna, asa va fi intotdeauna.

Cauza principala o constituie tirajul protocolar (estimez maxim 500 exemplare) in care s-a confectionat suportul de baza, embosat in zona sferelor Atomium-ului si a titulaturii evenimentului, oferite celorlalte delegatii participante, precum si spre vanzare la standul romanesc din cadrul pavilionului Natiunilor Unite (in cadrul caruia au fost reprezentate mai multe organizatii mondiale: ITU, ICAO, UPU, WMO, FAO, IAEA, IBRD, IMF, GATT, ILO, UNESCO, WHO, UNICEF). Supozitia mea este ca, in momentul epuizarii stocului existent, administratia noastra postala a luat decizia imprimarii altor plicuri, cu o executie simplificata, pentru minimizarea costurilor si pentru inlesnirea confectionarii ad-hoc a diverselor suveniruri filatelice.

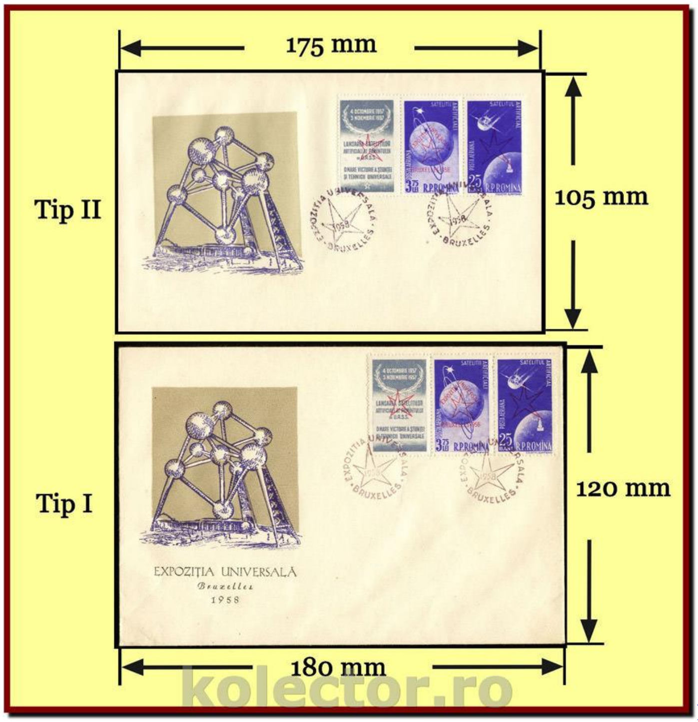

mărește

1958 FDC Expozitia Universala Bruxelles – dimensiuni Tip I si Tip II

In cazul plicurilor tip I, asa cum le-am denumit, confectionate in tara, dimensiunea acestora a fost de 180 mm x 120 mm (+/- 3 mm), iar tusul folosit este gri-violet, bine imprimat. In ceea ce priveste cel de-al doilea tiraj de fdc-uri (tip II), dimensiunea plicurilor a fost de 175 mm x 105 mm, iar tusul stampilei este negru,

intotdeauna prost imprimat. In cazul acestora din urma, din toate cercetarile comparative efectuate a reiesit ca suportul folosit a fost acelasi ca in cazul altor plicuri prima zi din perioada respectiva („Ciuperci comestibile”, „Centenarul marcii postale romanesti” s.a.), elementul comun al acestora, pe langa marimea identica, fiind modalitatea de deschidere cu clapa pozitionata lateral. Spre deosebire de primul tiraj, pentru plicurile de tip II obliterarea cu stampila prima zi s-a facut la standul filatelic romanesc, din incinta complexului expozitional Bruxelles, acesta fiind si motivul diferentei de culoare a tusului si a stampilarii neglijent executate.

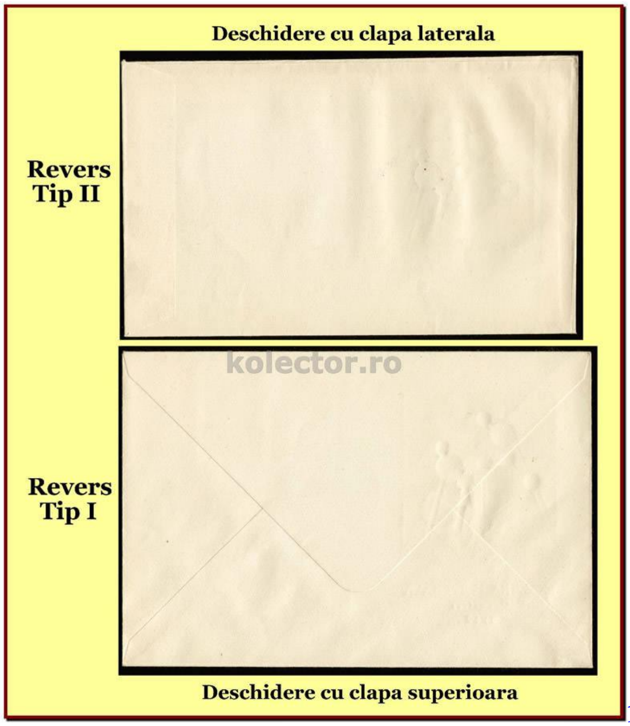

mărește

1958 FDC Expozitia Universala Bruxelles – Revers Tip I si Tip II

Specula de stat = pour les connaisseurs!

O manifestare internationala de asemenea amploare nu putea decat sa bucure responsabilii guvernului comunist de la Bucuresti, care si-au vazut atins scopul mai usor decat isi inchipuiau. O serie cu un nominal scump pentru acele vremuri (8 lei seria de doua triptice, pe cand o serie lunga de 10 „Ciuperci” facea doar 7.85 lei), prin utilizarea unor stocuri de timbre neepuizate si supratiparite, apoi utilizarea unpor suporturi tiparite simplist, in aceleasi culori sterse din epoca, pentru comercializarea la preturi speculative catre colectionari din lumea intreaga, face

din „Expozitia Universala Bruxelles 1958” una din cele mai profitabile emisiuni de marci postale romanesti din anii ’50-’60.

Ganditi-va numai cati filatelisti avand ca tematica „Expozitiile Mondiale” si-au dorit atunci aceasta serie sau FDC, dar si cati vizitatori din cei 10 milioane lunar au confectionat un suvenir filatelic la fata locului, si o sa realizati dimensiunea afacerii D.G.P.-iste! La data aparitiei pe piata a emisiunii romanesti, trecusera deja 3 luni de la inaugurarea Expozitiei, asa ca pentru cele 90 de zile ramase a meritat tot „efortul”. Din considerentele enumerate pana acum, se subintelege motivul pentru care autoritatile comuniste nu au considerat oportun anuntul referitor la emiterea plicurilor prima zi si nici comercializarea lor in tara. Peste ani, administratia postala romaneasca isi va aduce aminte de lectia Bruxelles, procedand identic si in cazul fdc-urilor Disney sau al colitelor nedantelate din anii ’70-’80, emise cu dedicatie pentru negustori filatelici din Germania Federala, via responsabilii Catalogului Michel pentru Europa de Est.

Setul de doua fdc-uri „Expozitia Universala Bruxelles 1958” a fost obliterat cu una din stampilele speciale considerata ciudatenie de catre marcofili, deoarece nu are inscrisa nici data introducerii in circulatie, nici mentiunea „Prima zi a emisiunii”, iar locul stampilarii este atestat ca fiind „Bruxelles” si nu pe teritoriul statului emitent, asa cum prevad normele in vigoare ale Uniunii Postale Universale. Dincolo de aspectele strict speculative care au dus la aparitia lor si conditiile cel putin dubioase in care au fost introduse in circuitul filatelic, plicurile din primul tiraj al „Satelitilor artificiali ai Pamantului, cu supratipar” raman unele din cele mai cautate realizari oficiale prima zi din Romania postbelica. Chiar si-n ziua de azi, cu supratiparul in pozitie normala sau rasturnat, setul de doua fdc-uri este cotat de Michel cu pret de amator…

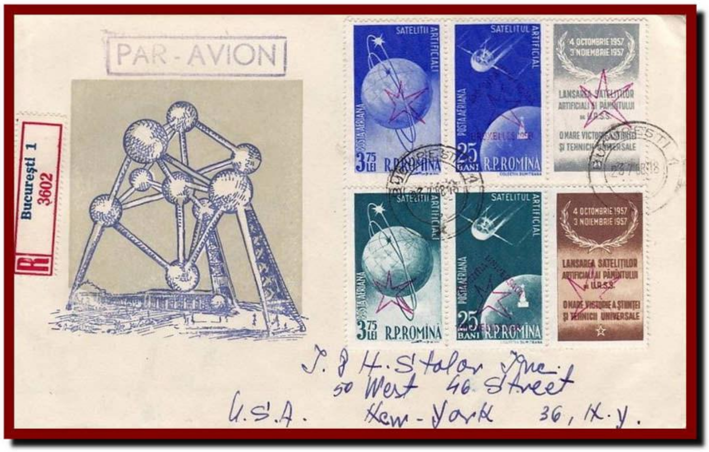

măreşte

Suport fdc Expozitia Universala Bruxelles (tip II), francat cu setul de doua triptice supratiparite, expediat recomandat in USA, in data de 23.7.58, la 3 zile dupa lansarea emisiunii

P.S.: Atomium – elementul central al Expozitiei Bruxelles, cel care apare stilizat si pe plicul prima zi emis in Romania, a fost proiectat de Andre Waterkeyn, iar arhitecti au fost Andre si Jean Polak. Initial s-a intentionat ca aceasta structura sa ramana in picioare doar pe perioada expozitiei (17 aprilie – 19 octombrie 1958), dar succesul si popularitatea de care s-a bucurat a avut ca rezultat permanentizarea structurii, care a devenit un obiectiv turistic important al capitalei belgiene.

măreşte

Atomium – Structura inaltata pentru Expozitia Universala Bruxelles din 1958, dedicata atomului

Referinte:

1. Susan Reid – „The Soviet Pavilion at Brusels ’58” (Cold War International History Project)

2. Mihail Popovici – „O varietate obisnuita, dar rar intalnita la emisiunea Sateliti artificiali ai Pamantului cu supratipar” (Almanahul „Filatelia 1980”)

3. „Noi emisiuni R.P.R.” (Revista „Filatelia” nr.9/1958)

4. Catalogul marcilor postale romanesti 1959, 1964, 1974

5. Michel Südosteuropa-Katalog 2009/2010